

АЗВОНИ ЛЕМКОКІЩИН

№ 5 (93)
листопад-грудень
2014 р.
Газета заснована
29 квітня 1994 року

ЧАСОПИС ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

VI З'їзд ЛЕМКІВ УКРАЇНИ

Емблема з'їзду

«Ще не вмерла Україна...»

Президія з'їзду.

8 листопада 2014 р. у Львові (актовий зал Вищого професійного училища, вул. І. Пулюя, 36) відбувся VI з'їзд Всеукраїнського товариства «Лемківщина». Його учасниками були 147 делегатів із 11 первинних організацій та осередків ВУТЛ.

З'їзд розпочався з виконання Державного гімну України та лемківської урочистої пісні «Гори наші». Під супровід лемківської пісні-реквієму «Пливе кача», хвилиною мовчання вшановано пам'ять загиблих на Євромайдані в Києві та на Сході України. Форум почав свою роботу після спільної молитви й благословення о. митрата Анатолія Дуди-Квасняка та о. д-ра Романа Шафрана. Представники делегатів поїхали до пам'ятників Т. Шевченку, С. Бандері та жертвам депортації для покладання квітів.

Головою з'їзду ВУТЛ обрали голову Львівської обласної організації Степана Майковича, членами Президії – голів обласних організацій Олександра Венгриновича (Тернопіль), Степана Криницького (Івано-Франківськ), а також голову СФУЛО Софію Федину. Секретар – Ярослав Галик (Яремче). Обрано робочі комісії – Лічильна (5 осіб, голова Т. Радь), Мандатна (3 особи, голова М. Дмитрах) і Редакційна (5 осіб, голова І. Дуда).

При обговоренні Порядку денного С. Криницький вніс пропозицію виключити 3-є питання – «Зміни і доповнення до Статуту ВУТЛ». Делегати одностайно погодилися.

Зі звітною доповіддю про діяльність Колегії ВУТЛ за останні п'ять років виступив Олександр Венгринович (звіт подається на стор. 2). Звіт Контрольної комісії озвучила Лариса Сорока. Після цього почалося обговорення з оцінкою роботи товариства, під час якого виступили 14 делегатів. Для заключного слова і відповідей слово знову було надане О. Венгриновичу. Роботу ВУТЛ за 2009-14 рр. визнано задовільною.

Відтак з'їзд приступив до виборів

Делегати в залі

Виступає Василь Мулеса.

нового складу керівних органів «Лемківщина». Серед претендентів на посаду було запропоновано дві кандидатури – Степана Майковича, голову Львівської обласної організації, і Василя Мулеси, голову Закарпатської обласної організації. Діючий голова не міг претендувати на посаду, оскільки згідно Статуту відбув дві каденції підряд.

Новим головою Всеукраїнського товариства «Лемківщина» обрано Василя Мулеса, за якого проголосували 94 делегати. За кандидатуру С. Майковича віддали голоси 42 делегати. Не голосували – 8 і утрималися 3 делегати.

Новий склад Колегії ВУТЛ затверджений у кількості 15 осіб:

Василь МУЛЕСА, Закарпаття,
Олександр ВЕНГРИНОВИЧ, Тернопіль,
Степан КРИНИЦЬКИЙ, Івано-Франківськ,
Степан МАЙКОВИЧ, Львів,
Ігор ДУДА, Тернопіль,
Петро АНТОНІВ, Вінниця,
Марія БАБІЧУК, Чортків,
Микола БУКАЦЬКИЙ, Хмельницький,
Ярослава ГАЛИК, Яремче,
Іван ГОТРА, Закарпаття,
Мирослав ДМИТРАХ, Львів,

Андрій ЛИМИЧ, Рівне,
Любов МЕЛЬНИЧУК, Івано-Франківськ,

Назар РАДЬ, Львів,
Ярослав ТЕПЛИЙ, Житомир.

Контрольна комісія обрана у кількості трьох осіб:

Лариса СОРОКА (Тернопіль) – голова,

Марія ГУРЕЙ (Тисмениця),
Марія ШКУРДА (Перечин).

Прийнято рішення відновити роботу Ради ВУТЛ, в яку входять, крім членів Колегії, також керівники обласних і районних організацій. Склад Ради доповнили голова Львівської організації «Молода Лемківщина» Назар Радь і директор Монастирського обласного музею лемківської культури і побуту Михайло Тиханський.

За підсумками роботи з'їзду було ухвалено Резолюцію, а також Звернення делегатів та учасників до Президента, Верховної Ради і Кабінету Міністрів України з рядом вимог про оцінку, законодавче врегулювання та державні програми підтримки депортованих українців у 1944-46, 1951 рр.

Ігор ГАНЧОВА

ДО УВАГИ ЛЕМКІВ УКРАЇНИ!

У зв'язку з військовими подіями на Сході України, де щодня в Антитерористичних операціях проти московських окупантів і місцевих сепаратистів гинуть українські воїни та мирні жителі, в т. ч. наші країни,

**традиційні
Різдвяно-Новорічні
СВЯТКОВІ ЗАБАВИ –**

**Лемківський Святвечір (Велія) у Львові – 10 січня,
Лемківська Маланка в Івано-Франківську – 13 січня,
Лемківський Йордан у Тернополі – 19 січня**

**ПРОВОДИТИСЯ
НЕ БУДУТЬ!**

Слава Україні! Героям Слава!

Колегія ВУТЛ

ХРОНІКА НОВИН

Хору «Радоцина» – 20

У неділю, 16 листопада в Пустомитах проходило відзначення учасників лемківського народного аматорського хору «Радоцина» з нагоди 20-річчя від часу створення. У Народному домі голова Районної ради Віктор Бабій вручив Почесну Грамоту колективу «за значний внесок у розвиток українського хорового мистецтва, збереження і популяризацію лемківської народної пісні, активну концертну діяльність, високу виконавську майстерність». Грамотами вшановані О. Сливка, Л. Сливка, І. Могильницька, В. Воргач, В. Тимцьо. Відзнакою голови райради «За заслуги» нагороджено керівника хору Любомира Грицевича – викладача Щирецької дитячої музичної школи.

До привітань приєдналися новообраний депутат Верховної Ради України Богдан Дубневич, голова Львівської обласної організації ВУТЛ Степан Майкович, голова СФУЛО Софія Федина.

В. Шуркало

Львівські лемки у Полянах і Дуклі

28-29 листопада Львівське товариство «Лемківщина» і ФДЛ взяли участь у святкуванні з нагоди побудови греко-католицької церкви Св. Йоана Золотоустого в с. Поляни. Мандрівка розпочалася з відвідання с. Дошниця, з якого походить Митрополит Львівський УГКЦ і кардинал Сильвестр Сембратович (1836-1898). Львів'яни взяли участь в урочистому Богослужінні.

Після ночівлі у с. Гирова, делегація вирушила до Полян, де на запрошення настоятеля і громади, долучилися до програми свята. Воно розпочалося з ранкової Служби Божої за участю представників трьох конфесій з України, Польщі і Словаччини. До гостей звернулися перший настоятель церкви, нинішній священик і ксьондз, представник повітової влади, а також голова СФУЛО Софія Федина, голова Львівського товариства «Лемківщина» Степан Майкович, голова ФДЛ у Львові Петро Гандяк.

На завершення мандрівки львівська делегація завітала у містечко Дукля, щоб відвідати меморіал воїнів, які полягли під час Карпатсько-Дуклянської операції. Переважна більшість з-поміж 70 тис. полеглих тут були українці, які воювали у складі Червоної Армії. Показовий і прикрий факт у тому, що на стелі про це ані слова, натомість зазначено лише про 6 тис. загиблих словаків. Крім того, меморіальна таблиця написана польською, російською і словацькою мовами. Делегація взяла участь у панакхиді за полеглими воїнами у роки Другої світової війни. Між українською і польською сторонами було досягнуто розуміння і згоди про необхідність доповнення напису про полеглих українських воїнів українською мовою. Залишається сподіватися, що факт історичної несправедливості буде виправлено.

Т. Радь

Перше засідання Колегії ВУТЛ

7 грудня у Лемківській світлиці Тернополя (бульвар Т.Шевченка, 21) відбулося перше засідання Колегії ВУТЛ, на яке прибули: Василь Мулеса із Закарпаття; Степан Майкович, Мирослав Дмитрах, Назар Радь зі Львова; Степан Криницький, Любомир Мельничук, Ярослава Галик із Прикарпаття; Олександр Венгринович, Ігор Дуда, Марія Бабічук із Тернополя. Запрошені: Андрій Татарин – голова Тернопільської міської організації, Лариса Сорока – голова Контрольної комісії ВУТЛ. Голова ВУТЛ В. Мулеса привітав О. Венгриновича з минулим 75-річчям і вручив йому букет квітів.

На розгляд Колегії виносилися такі питання:

**Емілія КРАМАР-ЯЦЕНИК,
м. Тернопіль****М О В А**

Що значить мова для людини,
Напевно – це як і життя.
Якщо не знаєш мови нині,
Ти – мов та птаха без крила.

Як хочеш себе поважати
І розмовляти як усі,
Ти мусиш мову добре знати
Багатство збільшиться в тобі.

Чим більше мов знає людина,
Тим легше в світі їй завжди.
Та найрідніша і єдина
Та мова, що дали батьки.

Вона, мов згадка про дитинство,
Про рідний край наш дорогий,
Про батьківське й моє обійстя,
Про друзів, рідних і край свій.

1. Про розподіл обов'язків між членами Колегії та заступниками голови ВУТЛ.

На пропозицію В. Мулеси, заступниками голови ВУТЛ одногосомо затверджені С. Майкович, О. Венгринович і С. Криницький, відповідальним секретарем – І. Дуда. Голову ВУТЛ В. Мулеса обрано в склад редколегії газети «Дзвони Лемківщини». Присутні визнали за доцільне відновити роботу громадських комісій. Головою Політико-правової комісії обрано С. Криницького, Культурно-просвітної комісії – О. Венгриновича. На 6-му з'їзді не була обрана Рада ВУТЛ, тому Колегія доручила Л. Сороці до 26 грудня подати списки членів Ради. В. Мулеса запропонував Н. Радю очолити молодіжний лемківський рух не лише на Львівщині, але й в Україні.

2. Про узгодження планів роботи ВУТЛ на 2015 рік.

Я. Галик повідомила, що на основі Львівського архіву підготовлено списки переселенців 1944-46 рр. і треба запланувати випуск книжки (800 стор.) у 1-му кварталі.

3. Перспективи розбудови ВУТЛ.

О. Венгринович наголосив, що з 20 організацій юридичними особами є лише 6, а шість не зареєстровані. Не відносяться до Всеукраїнського товариства організації Хмельницька, Луганська і Києва. В. Мулеса інформував про результати поїздки до Києва і розмову з М. Мацієвським – головою Товариства ім. Б. І. Антонича.

Ухвалили створити Статутну комісію в складі: В. Мулеса, С. Майкович, С. Криницький, О. Венгринович, Л. Сорока. Кожна організація повинна подати підтвердження юридичної особи.

4. Про відзначення Новорічних і Різдвяних Свят.

Якщо ситуація на Сході України не зміниться, традиційні лемківські Новорічно-Різдвяні Свята (Велия, Маланка, Йордан) проводяться не будуть. До 1 січня треба узгодити це питання.

5. Різне.

Йшлося про фіксоване членство в Товаристві. Розмір вступних і щорічних внесків досі не визначені.

Фестиваль у Монастирську проходить на громадських засадах. Л. Сорока запропонувала розробити окреме Положення і обрати Дирекцію фестивалю.

І. Дуда

Св. Миколай у Тернополі

18 грудня, напередодні свята Миколая Чудотворця, в Українському Домі зібралися близько 90 дітей з батьками. Сцена декорована великою сніжинкою. Ялинка прикрашена різнокольоровими іграшками і вогнями. На стіні яскравий банер із написом. «День св. Миколая». Діти по черзі читали вірші, за що від Миколая (актор театру Михайло Безпалько) отримували подарунки з рук маленьких ангелів. Всі співали «Ой, хто, хто Миколая любить...» Вечір вели лемківською мовою члени правління міської «Лемківщини» Надія Ворончій і Парасковія Трач. Наприкінці всі діточки вийшли на сцену і заспівали колядку «Нова радість стала». Від імені св. Миколая М. Безпалько побажав славному українському роду щастя і миру.

Присутніх привітав голова обласного товариства «Лемківщина» Олександр Венгринович. Він озвучив Подяку від батальйону «Збруч» (командир – підполковник І. Ларін) за матеріальну підтримку воїнів лемківською громадою Тернопільщини.

І. Ганцова

**Св. Миколай в Тернополі.
18.12.2014 р.**

Всесесні отці! Шановні делегати, гості! Дорогі країни!

VI-ий з'їзд ВУТЛ проходить у складній суспільно-політичній обстановці, коли відбулася Революція гідності, коли Україна втягнута у війну з Росією за збереження цілісності держави, своїх прав, за вибір жити разом з європейською спільнотою, коли створюється нова українська нація. Формується нова держава – з одного боку, а з другого – зростає роль ВУТЛ у лемківському середовищі та громадському житті України.

Досвід діяльності наших організацій засвідчує посиленість вирішення поставленої мети – сприяння етнічному відродженню Лемківщини, збереження самобутньої культури, традицій, звичаїв і захист прав наших краян. Невід'ємною, а може найголовнішою частиною нашої мети є збереження етнографічної групи українського народу – лемків.

По волі тоталітарних режимів Польщі і СРСР в 1944-47, 1951 рр. сотні тисяч лемків були депортовані зі споконвічних земель за національною ознакою і розкинуті по світу. А ще додати асиміляційну етнополітику колишнього Союзу, Польщі та Словаччини, будемо мати повну картину трагедії нашого народу, який поставлений на межу зникнення. Цілий субетнос може зникнути з обріїв європейської цивілізації.

Що ми повинні робити в таких умовах? – лемки і лемківські організації України мають і надалі бути ініціаторами збереження етнографічної групи українського народу; – має спрацювати інстинкт самозахисту лемків;

– створювати самим і вимагати від України, Польщі та Словаччини, де проживають автохтони і депортовані, створення державних і міжнародних програм збереження субетносу та їх культурної спадщини.

Задачі надзвичайно важкі, але крок за кроком, через урядові чинники, маємо іти до мети і всю нашу діяльність спрямувати на це.

І. Організаційно – координаційна діяльність товариства

Наше товариство має статус Всеукраїнської громадської організації. Якщо, до 2013 р. вимагали тільки протокольного оформлення легалізації організації, то тепер необхідно легалізувати їх у місцевих органах влади в кожному регіоні.

До складу ВУТЛ входять наступні обласні організації:

1. Тернопільська, 2. Івано-Франківська, 3. Львівська, 4. Чернівецька, 5. Донецька, 6. Житомирська. Відділення в Полтавській, Хмельницькій, Одеській областях та у місті Сімферополі. Створено Перечинську, Горохівську та Компаніївську районні, Рівненську і Вінницьку міські організації.

Київське товариство «Лемківщина» ім. Антонича, Луганське товариство депортованих «Ватра» не провели перереєстрацію, нині не є членами ВУТЛ, а Херсонська організація ще не легалізована.

В Тернопільській області діє 15, Івано-Франківській – 9, Львівській – 10, а в Закарпатській – 4 районні організації. В Тернопільській області, крім районних організацій, діє 41 осередок.

Члену Колегії П. Ясинчаку було доручено створити регіональні організації в Дніпропетровській і Запорізькій областях, але з різних причин завдання не було виконано.

Засідання Колегії проводилося згідно Статуту, не менше одного разу в квартал в Івано-Франківську, Рожнятові, Монастирську, Львові, Тернополі, Чорткові, Збаражці.

Своїми листами голова товариства інформував обласні (регіональні) організації про діяльність Колегії за відповідний період. Мушу зауважити, що від багатьох організацій не отримав зворотної інформації.

**З В І Т
голови ВУТЛ
Олександра
Венгриновича**

8.11.2014 р. м. Львів

На засіданнях Колегії розглядалися різні питання статутної діяльності, щорічно затверджувався План роботи Колегії на наступний рік. Майже всі члени Колегії мають контактні електронні адреси.

Товариство організувало поїздки на Лемківську Ватру в Ждино, на фестиваль у Свидник (Словаччина), на регіональні фестивалі в Луганську, Полтаві, Рожнятові, Городку, Самборі, Закарпатті.

Тернопільська обласна організація організувала поїздки в Стилесько на Львівщині – столицю білих хорватів.

Увагу приділяли і молодіжним організаціям. Молодіжні організації Тернопільщини, Львівщини, Івано-Франківщини також організували поїздки в Польщу та Словаччину. Молодіжні групи Монастирська, Чорткова, Львова брали активну участь в організації Всеукраїнського фестивалю лемківської культури в Монастирську.

Слід сказати, що в мистецьких лемківських колективах переважна більшість – молодь. Зокрема в Монастирську, створений три роки тому молодіжний танцювальний гурт, в якому більше сто осіб, вже виступав на сценах Польщі. Необхідно відмітити також активність дитячого мистецького колективу з Калуша. Колегія надавала їм матеріальну допомогу. Мистецькі молодіжні колективи – це окреме організоване життя молоді лемківського походження.

Молодіжна організація з Монастирська провела канікули у лемківському середовищі Польщі, а з Польщі – у Монастирську. Молодіжні організації Тернополя і Львова зустрілися у Львові. В Рожнятові був створений молодіжний табір. Молодь Тернопільщини і Львівщини разом побували на фестивалях Лемківщини в Свиднику.

Члени Колегії зустрілися з народними депутатами, керівниками фракцій, брали участь у Комітетських слуханнях, зустрілися з головами Державних Комітетів та служб, із заступниками Міністрів Мінсоцполітики і Мінкультури, з керівниками обласних адміністрацій стосовно лемківських проблем – П. Ясинчак (Луганськ), Й. Ругало (Кіровоград). Я брав участь і виступав на з'їздах ветеранів України.

На різних заходах у Тернопільській області та Всеукраїнському фестивалі завжди присутні перші керівники ОДА, обласної ради, міський голова Тернополя, народні депутати, представники міністерств, делегації сусідніх областей, керівники районних ДА.

Тисячі наших краян брали участь у Революції гідності. Двоє з них, Назар Войтович (Збараж) і Володимир Жеребний (Рудки) загинули на барикадах Києва і віднесені до Героїв Небесної Сотні. Сотні наших краян є учасниками АТО.

Наші організації з Львова, Івано-Франківська, Тернополя, Чорткова надавали матеріальну допомогу воїнам АТО, передавали лікарства мешканцям – лемкам, які опинилися у лікарні зі села Переможне Луганської області. З цього села залишилися рештки, а пам'ятник жертвам депортації, зруйнований як символ бандерівців.

Колічинецька організація надала матеріальну допомогу і притулок 21 особі зі с. Переможного.

На прохання 40 лемків – воїнів батальйону «Збруч», у Тернополі урочисто передано прапор товариства «Лемківщина» і матеріальну допомогу.

До кращих організацій можна віднести Дро-гобицьку, Самбірську, Бориславську, Городецьку, Чортківську, Тернопільську міську, Монастирську, Гусятинську, Бережанську, Козівську, Підволочиську, Збаражську, Калушську, Рожнятівську, Перечинську, Ужгородську, Велико-Березнянську.

Далі буде.

ПОДЯКА

З нагоди Дня Збройних Сил України командування та особовий склад військової частини висловлює глибоку подяку

Тернопільському обласному товариству «ЛЕМКІВЩИНА»

за особливо цінні зусилля та працю, проведену у сфері розбудови українського війська.

Відзначаючи це свято, ми засвідчуємо глибоку повагу всім, хто сьогодні зміцнює обороноздатність країни.

З повагою –
Командир військової частини В 0122
підполковник

І. В. ЛАРІН

МИСТЕЦТВО ЛЕМКІВСЬКОЇ РІЗЬБИ

До ювілеїв Олексі Стецяка та Андрія Сухорського

У XX ст. на адресу лемків – етнографічної групи українців зі своєю багатю історичною, культурною та мистецькою спадщиною, випали виняткові випробування. З огляду на історичні обставини, територія Лемківщини після Другої світової війни була поділена між трьома державами: галицька частина відійшла до Польщі, а південна – до складу Словаччини. Лише частина південно-західної Лемківщини – Закарпаття залишилося на своїх одвічних землях.

Особливо трагічно склалася доля лемків Західної Галичини. Більшу частину (483 тис.) яких депортували на територію УРСР, а ще близько 150 тисяч осіб, у рамках операції «Вісла», переселили на північно-західні терени Польщі з метою подальшої асиміляції.

Проте, будучи розпорощеними на величезній території трьох держав, лемки зуміли зберегти самоідентичність та усвідомлення себе як субетно українського народу. В цьому процесі чимале значення мала споконвічна прив'язаність і любов до рідної землі, що віддзеркалюється у багатій матеріальній та духовній культурі, в народній творчості в цілому, а різьбленні – зокрема.

Серед лемків, депортованих в Україну, опинилося чимало родин майстрів-різьбярів. Найбільші осередки лемківської різьби виникли у Львівській (Трускавець, Моршин), Тернопільській (Бережани, Терехів), Станіславській (Болехів) областях. Окремі майстри розгорнули свою діяльність в інших областях України, зокрема в Одесі (В. Шалайда), Миргороді на Полтавщині (О. Орисик), а також у деяких місцевостях Польщі: Івонічу Сяноцького (В. Гинда) і Ганчовій Горлицької (Р. Митляк) повітів. Важливим чинником для розвитку лемківської різьби у післявоєнній Україні мала діяльність окремих державних установ, які стимулювали роботу різьбярів, зокрема артіль ім. Лесі Українки у Львові, при якій у 1948 р. було організовано цех різьблення під керівництвом народного майстра Степана Кишчака. Восени 1952 р. при товаристві «Художник» був організований різьбярський цех, важливу роль у діяльності якого відіграли лемківські майстри. Водночас, вони змушені були зумовити вплив тематики соцреалізму на лемківську різьбу.

З початку 1950-их рр. роботами лемківських майстрів починають укомплектовувати колекції львівських музеїв. Зокрема, Львівський державний музей українського мистецтва (тепер Національний музей у Львові ім. Андрія Шептицького) протягом 1950-80-их рр. поповнив свою збірку творами цілого ряду знаних різьбярів, як: Олексі та Івана Стецяків, Павла, Василя та Івана Одрехівських, Андрія Сухорського, Івана Бердаля, Івана Ільяша, Андрія Орисика та інших.

У згаданій збірці виділяються яскраві зразки лемківської народної різьби в дереві авторства Олексі Стецяка та Андрія Сухорського. Оскільки в цьому році вони є ювілярами: А. Сухорський відсвяткував своє 85-річчя, а О. Стецяку виповнилося б 100 років від дня народження. Доцільно дещо детальніше зупинитися на їх творчості. Долі їх такі схожі і, водночас, такі різні...

Обидва майстри походять із с. Вілька Сяніцького повіту – одного з відомих осередків лемківської різьби. Обоє навчалися майстерності у своїх батьків – Кузьми Стецяка та Петра Сухорського. Спільними у їх долі є трагічні події юних літ – депортація, яка вплинула на подальший їх шлях та встановлення як творчих особистостей у новій системі світоглядних цінностей, на згуртованість довкола Спільки художників України, Львівського художньо-виробничого комбінату та інших творчих організацій та установ.

Олексі Стецяк (1914-1959), за твердженням дослідника лемківської різьби, заслуженого майстра народної творчості України Степана Кишчака, був одним із найбільш талановитих майстрів-різьбярів. Його перші учнівські роботи – дрібна анімалістична пластика «Дід із візком дров», «Хлопець із катапульти» викликали загальне схвалення. Після закінчення початкової школи у Балутянці, вступив у Краківську Академію красних мистецтв, де провів два роки. У 1936 р. був учасником виставки різьби у Закопаному. У 1944 р., переїхавши до Львова, продовжував творчо працювати. Зокрема, він створив експресивну та виразну скульптуру «Гуцул у дорозі» (1948), в якій передав динаміку руху, завдяки вдалим акцентам на окремих деталях пластики. Рівень виконання цієї скульптури свідчить, що О. Стецяк прибув до Львова уже сформованою мистецькою особистістю.

У 1950-их рр. для багатьох робіт О. Стецяка характерне стирання граней між прикладною та образотворчою пластикою. До таких робіт належать «Білочка» (1955), «Серна» (1956), попільниця «Орел та змія» (1956), серія образів ведмедів, зокрема «Ведмедиця з ведмежам» («Вічний бродяга без покрівлі над головою», 1958). Також відомий як майстер портретної пластики, про що свідчить «Портрет матері» (1957), виконаний на високому професійному рівні. Експресивний та глибокий рівень вирізняє його роботи від інших лемківських майстрів. У О. Стецяка вчилися В. Шпак, В. Одрехівський, Д. Долинський.

На жаль, доля подарувала майстрові недостатньо довгий мистецький вік. Через свої ідейні переконання, за те, що допомагав борцям за волю

України, був засуджений на початку 1950-их рр. до 10-ти років заслання у м. Ухта. За сприянням різьбярів артілі ім. Лесі Українки, був звільнений, але на каторзі втратив своє здоров'я. Можна лише припускати, якою багатю була б мистецька спадщина О. Стецяка, якби не трагічні обставини у його житті та пов'язана з ними хвороба, що призвела до передчасної смерті мистця.

Дещо прихильнішою була доля до Андрія Сухорського, який народився 21 серпня 1929 р. У 1945 р. його родина також зазнала примусового виселення з рідної Лемківщини у с. Почтаїстрівку Підгаєцького району на Тернопільщині. Життя переселенців на новому місці було нелегким, але 16-літній юнак не втратив бажання творити і старанно різьбив різноманітні фігури. У 1947 р. щасливий випадок звів майбутнього майстра з тодішнім директором Музею народних промислів у Львові (тепер Музей етнографії та художнього промислу) Володимиром Паньківим, який допоміг А. Сухорському 1948 р. переїхати до Львова, працевлаштуватися в артілі ім. Лесі Українки, а згодом (1952 р.) стати майстром різьбярського цеху при товаристві «Художник». У 1953 р. відбулося об'єднання цеху із Художнім фондом, у якому на той час працювало близько 20 різьбярів з Вільки та Балутянки. Працюючи у Львові, майстер натхненно віддавався улюбленій справі. Ранні його роботи були позитивно оцінені мистецтвознавцями та громадськістю.

Новий етап у творчості А. Сухорського розпочався у кінці 1950-их рр., коли він, крім традиційної анімалістичної пластики, побутових сцен із життя лемківських селян, став зображати історичні події та жанрові тематичні скульптури. Яскравим прикладом цього є твір «Мені тринадцятий минало» (1951), який майстер згодом створив у кількох варіантах. Пізніше творчість А. Сухорського позначена подальшою кристалізацією його майстерності.

Композиції А. Сухорського відзначаються винятковою технічною досконалістю. Аналізуючи його творчість, варто відзначити вплив на них професійної скульптури. Особливо це стосується творів, виконаних у 1970-их рр.: «Лемко» (1972), «Лемківський різьбяр» (1975), серед яких виділяється скульптурна група «Танцюючі лемки», у якій автор майстерно передав гнучкість і плавність руху танцюючої пари.

Дуже цікава і багата Шевченкіана Андрія Сухорського: крім «Мені тринадцятий минало», ще «Наймичка», «Малий Тарас», «Ой три шляхи широкі», «Гайдамаки». До 170-річчя Тараса Шевченка (1984 р.) мистець створив серію скульптурних портретів Кобзаря. Не оминув уваги майстер козацької тематики і, звичайно, лемківської: «Лемко-вівчар», «Лемко-різьбяр», «Лемко в чугані». Вершиною цієї теми стала багатопліщова скульптурна композиція «Виселення лемків у 1945 році» (1985), в якій правдоподібність зображення зумовлена тим, що автор особисто пережив незабутню трагедію депортації. Сучасні твори А. Сухорського, як правило, більші за розміром. Звертає на себе увагу досконале технічне опрацювання великих пластичних форм. Відчутний тонкий ліризм, виразність ліній, дуже чітко читаються майже графічні проробки деталей.

Андрій Сухорський – учасник багатьох обласних, республіканських і міжнародних виставок. Його твори займали чільне місце серед робіт лемківських майстрів, що були презентовані на виставці в Києві 2009 року, в Палаці культури «Україна» в рамках фестивалю лемківської культури «Збираймося воедино!» Тоді він відзначав своє 80-ліття від дня народження і був нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня.

Ще однією вагомою віхою у творчості стала розширена експозиція творів А. Сухорського в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва у Києві, що володіє найбільшою колекцією його творів – понад 30 експонатів. Чимала кількість творів зберігається у музейних колекціях Львова.

Поряд із творчою діяльністю, Андрій Сухорський брав участь у суспільно-громадській праці, зокрема у діяльності Фонду дослідження Лемківщини у Львові. Був членом її правління, долучався до будівництва Лемківської церкви, допомагав у створенні Музею історії та культури лемків.

Чимало зусиль вклав майстер у виховання своїх синів, прививши їм любов до рідного краю, до народного мистецтва. Сини Володимир і Андрій, здобувши вищу мистецьку освіту, стали скульпторами-професіоналами. Вони – автори пам'ятника Т. Шевченку у Львові, співавтори пам'ятників С. Крушельницькій та депортованим українцям у Тернополі.

Творчість лемківських майстрів-різьбярів Олексі Стецяка та Андрія Сухорського стала неперсичним явищем в історії українського мистецтва. Історія лемківської народної різьби продовжується, адже нащадки майстрів старшого покоління поєднали життєдайну силу народного мистецтва з професійною художньою освітою.

Надія БУРА,
молодший науковий співробітник
Національного музею у Львові
ім. Андрія Шептицького.

Колегія Всеукраїнського товариства «Лемківщина» і редакція часопису «Дзвони Лемківщини» з глибоким сумом повідомляють, що 12 грудня 2014 р. у Львові, після тривалої хвороби помер лемківський громадський діяч, член Президії і скарбник СФУЛО в 1997-2007 рр., інженер

Володимир АРДАН.

Народився 27 жовтня 1929 р. в с. Поляни, повіт Коросно.

Вічна йому пам'ять!

НАШІ ЮВІЛЯРИ – ВИДАТНІ ЛЕМКІВСЬКІ ДІЯЧІ

Листопад

- 80 – Михайло ШПАК (*8.11.1934, с. Стежниця, п-т Лісько) – інженер-лісотехнік, громадсько-політичний діяч. Засновник і голова товариства «Лемківщина» у Самборі (з 1992). Голова Львівського обласного товариства «Лемківщина» (1998-2000).
- 90 – Михайло КОВАЛЬСЬКИЙ (*13.11.1924, с. Поляни, п-т Новий Санч +14.04.1999, с. Гожів, Польща) – суспільно-громадський діяч. Секретар Воєводської управи УСКТ у Зеленой Горі (1956). Член Головної Ради ОЛП (з 1990). Редактор квартальника «Ватра».
- 225 – Михайло ЛУЧКАЙ (Пап *19.11.1789, с. Великі Лучки, теп. Мукачівський р-н, Закарпаття + 3.12.1843, Ужгород) – священик, мовознавець, історик.
- 90 – Павло МАРКОВИЧ (*19.11.1924, с. Чертіжне, Словаччина) – художник, педагог, етнограф. Доцент (1974). Викладав у Вищій педагогічній школі (1953-60) та Університеті ім. П. Шафарика (1960-91).
- 75 – Олександр ВЕНГРИНОВИЧ (*23.11.1939, с. Криниця, п-т Новий Санч) – голова Тернопільського обласного товариства «Лемківщина» (1994-98, з 2000), голова ВУТЛ (2003-14), член Президії СФУЛО (з 1997). Заслужений діяч культури України (2011).

Грудень

- 140 – Адам ДІДУР (*24.12.1874, с. Воля Сенкова, п-т Сянік + 7.01.1946) – оперний співак. Директор Оперного театру у Львові (1939), Шлеської опери (Битом, 1945).
- 80 – Михайло КОЗАК (*28.12.1934, с. Репедь, п-т Сянік) – громадський діяч. Заступник голови Львівського обласної організації ВУТЛ.
- 80 – Андрій КРАСІВСЬКИЙ (*29.12.1934, с. Вілька, п-т Сянік) – різьбяр. Заслужений майстер народної творчості України (2009).

Мовою документів

РЕЗУЛЬТАТИ ЕВАКУАЦІЇ від 15.11.1944 до 1.08.1946 р.

Назва повіту	Евакуйовано		% до загального населення	
	родин	людей	родин	людей
1. Білгородський	4,277	16,523	88,7	91,6
2. Влодавський	7,296	25,030	95,7	93,0
3. Грубешівський	18,653	68,658	98,2	98,1
4. Замостявський	1,543	5,480	93,6	93,7
5. Красноставський	874	2,707	81,5	77,0
6. Лісковський	8,764	39,505	97,5	99,3
7. Любартівський	227	811	100,0	100,0
8. Любачівський	9,951	43,172	97,6	98,0
9. Перемишльський	16,494	64,831	98,7	99,0
10. Радзінський	83	274	100,0	100,0
11. Сяніцький	14,630	60,878	97,2	96,3
12. Томашівський	11,097	40,742	99,6	99,6
13. Холмський	8,965	33,195	96,3	96,3
14. Ярославський	9,292	36,666	98,2	99,0
15. Ясловський	1,780	7,270	92,0	94,7
16. Горлицький	3,620	15,058	90,7	87,0
17. Ново-Санчівський	4,554	20,093	95,8	90,0
18. Інші райони	522	1,987	-	-
ВСЬОГО:	122,622	482,880	97,4	97,0

РОЗСЕЛЕННЯ В УРСР

Назва області	Евакуйовано		% до загальної кількості евакуйованих людей
	родин	людей	
1. Ворошиловградська	1,555	6,782	1,40
2. Дніпропетровська	6,205	23,088	4,78
3. Запорізька	9,402	34,242	7,09
4. Кіровоградська	2,428	10,250	2,12
5. Миколаївська	4,024	14,612	3,02
6. Одеська	7,234	25,945	5,37
7. Полтавська	1,868	7,947	1,64
8. Сталінська	3,110	12,490	2,56
9. Сумська	526	2,116	0,44
10. Харківська	1,068	4,557	0,97
11. Херсонська	4,634	16,982	3,52
РАЗОМ у східних областях	42,054	159,011	32,91
12. Волинська	6,498	22,346	4,64
13. Дрогобицька	8,073	33,614	6,95
14. Львівська	14,955	57,470	12,30
15. Рівненська	4,682	17,102	3,54
16. Станіславська	5,158	19,749	4,09
17. Тернопільська	41,105	173,360	35,09
Разом у західних областях	80,471	323,641	67,02
Інші області	97	228	0,07
ВСЬОГО:	122,622	482,880	100,0

(Літ.: Форостюк О. Д., Ясінчак П. М. Депортація українців із Польщі на Луганщину у 1944-1946 рр. (слідями архівних документів). Дослідження, документи, спогади. –Луганськ, 2010. –С.153-154. Пер. із російської).

Дороги Краяне!

Шчыро витае Вас, Ваши родины
зо Празнікамі Рождества
Христового,
Новим Роком а Богоявленям.
Най Вечерова зьвізда а Різдвяни
дзвоні принесут до каждой хыжы
шчысьця і здравля, добробыт і
радіст, мир і згоду.
Най Пан-Біг зошле свое благосло-
віня на нас, нашу землю Лемків-
шычну і соборну Матір-Україну.
Докладэме для одроджыня свого
Краю шчыры серця, роботащы
рукы а традыцыйну лемківску
затятіст.
Жебы-сте были здраві-веселі,
як в небі Ангелы.
Хрыстос ся рождае!
Славіме Його!

Веселіх Сьват!

Колегія ВУТЛ.

Гумористичні оповідки

ОКУПАЦІЯ
ПРИТУЛКУ

Было то за советских часів. Гриц з колхозного боіска домів по роботі завше вертав през цмонтер. Так было му ближче і наручно. Сего разу ішов з роботи, кед жуж ся добрі змеркло, бо мав на то істотний привід. Він нюс на собі міх збіжя, яке стыриу. Того вертав домів другим стезьом, поодаль од людского ока. Тота друга стезья і привела бідачыска до неочекуваної оказіі.

Сьміх і гріх! Але Гриц разом з міхом гревхнув-ся до сьвіжовыкопаной жомбы для небіжчыка. Він ненароком зробив «окупацію» його остатнього притулку на сему сьвіті. Приземліня до жомбы обышло-ся му тым, же він вытхнув руку і розсыпав збіжя. Кед ся отямив, то почав думати, як вылізти з той жомбы, бо притулок був глибокой, а пошкоджена рука не давала му змогы самому вылізти нагору. Врявчати о помочы він не міг, бо небіжчыки на цмонтері давним-давно спали. Но і на заваді му было вкрадене збіжя. Того мусьві чекати на миліст Божу.

Миліст до него пришла аж зрана в особи дочки Теклі, яка ішла на ферму і почула Грицове йойчяня. Зо жомбы Грица вытягнули коняре, позамітали сьліды крадежы і тым самим збавили го од покуты.

Ішчы єдно, што не мало важне: небіжчык начас отримав свое місце на вічний спочынок, яким так гвалтовні завладів Гриц. А Гриц, який пресьвідив цылу ніч в товаристві гмерцьві, зазнав прежытя і велькой напругы, од яких наглі заслабнув. Йому почали ся снити ружни лякы, од яких не было спасу. Вылічыла го од той хвороты яйцяма баба Явдоха.

ЖЕ МІГ
ОДКАЗАТИ

— Юж минув тыжден, як я зо женом не бесьдую.

— Чом, куме?

— Бо бесьдуюе лем она, а мі не дае отворити пыска.

— А што ся стало?

— Та нич, куме, такого. Я лем взяв куму до ліса по грибы, бо ня барз молила. А я вдові не міг одказати, бо она повіва, же як ей не возму, мишы мі зроблят безлад — погрызут выштык, што лем ім попаде на очы. То пошто мі така розкіш?

— Куме, не берте си то до головы, бо жені в скорім часы тота хворота преїде...

Миколай ФУЧЫЛО,
с. Нижня Воля, п-т Сянік.

БУДОВА ЛЕМКІВСКОЙ ЦЕРКВИ В ТЕРНОПОЛІ

Посьвячэня крестів а бань. 9.12.2014 р.

Установліня бань, а крестів.
16.12.2014 р. Фото І. Дуди.

ЖЕРТВОДАВЦЬІ

на Лемківску церкву в Тернополи за 2014 рік

(в грн.)

ГРОМАДИ, УСТАНОВИ
ТА ОРГАНІЗАЦІЇ

Тернопільські обласна і міська організації ВУТЛ (ч/з Ларису Сороку) -	142.000
Тернопільське єпархіальне управління УГКЦ (ч/з Митрополита Василія Семенюка) -	52.000
ПП «ПРОДЕКСПОРТ» (перерах. банку «Аваль») -	23.000
Громада с. Острів -	18.000
Громада с. ВЕЛИКІ БІРКИ (ч/з Марію Барну) -	15.000
Громада с. ВЕЛИКІ ГАЇ -	15.000
Громада с. ВЕЛИКИЙ ХОДАЧКІВ -	10.000
Обласний трест «Зелене господарство» (ч/з Івана Панця) -	10.000
Громада с. ТОВСТОЛУГ (ч/з Марію Желізко) -	7.100
Громада с. ВЕЛИКА БЕРЕЗОВИЦЯ (ч/з Шубтарську) -	6.850
Львівська обласна організація ВУТЛ (ч/з Степана Майковича) -	5.000
Фірма «ЄВРОФАРМ» \ (перерах. банку «Аваль») -	5.000
Громада с. ЖОВТНЕВЕ -	5.000
Громада с. КОЗІВКА (ч/з Марію Желізко) -	5.000
Громада с. ТАУРІВ -	5.000
Громада с. ТЕОФІПІЛКА -	4.000
Громада с. ОСТРІВ (ч/з Івана Хромчака) -	3.200
Громада с. БАВОРІВ (ч/з Марію Желізко) -	3.000
Громада с. ЛОЗОВА (ч/з Зеновія Гоцка) -	3.000
Тернопільське товариство «НАДСЯННЯ» -	3.000
Громада с. БІЛА -	2.295+10 дол.
Громада с. ВІКТОРІВКА -	2.000
Громада с. ЗАГРЕБЕЛЛЯ -	2.000
Громада м. ЗБАРАЖ (ч/з Надію Данилевич) -	1.625
Громада м. ЗБОРІВ (ч/з Андрія Слюсарчука) -	1.000
Фірма «ВІКТОРІЯ»	

(перерах. банку «Аваль») -	1.000
Фабрика меблів «НОВА» (перерах. банку «Аваль») -	1.000
Громада с. ПЕТРИКИ -	1.000
Товариство «ЛЕМКІВЩИНА» (скринька) -	800

ПРИВАТНІ ОСОБИ

ПАНЦЬО Іван -	15.200
ДМИТРО N (ч/з Олександра Джулу) -	10.000
ПОПИК Надія -	3.450+200 дол.США
СТРАХОЦЬКА Марія -	100+300 дол.США
ФАЛАТОВИЧ Іван, Галина і Світлана -	5.000
ВОРОНА Ярослав -	4.100
КОМАРА Іван -	4.000
ТАТАРИН Тарас -	4.000
РОГОВСЬКИЙ Роман -	1.150+100 дол.США
СПЯК Петро і Павло -	2.600
ВОЙТОВИЧ Борис -	2.500
ТХОРИК Іван -	2.250
СПЯК Микола -	2.200
ВОЛОДИМИР N. -	2.000
ГОНЧАРИК Любомир і Анна -	2.000
ДУДА Ігор -	2.000
КОРУЦ Василь -	2.000
КУЗЕМКО Богдан -	2.000
КУЗЕМКО Оксана -	2.000
КУЗЕМКО Юстина -	2.000
ЛЕОНТОВИЧ Володимир -	2.000
ТАТАРИН Андрій -	2.000
ТЕЛЕНЦЬО Василь -	2.000
СФОРА Анастасія -	1.700
ТХОРИК Михайло -	1.700
БАЗАР Ярослав -	1.500
БАРНА Микола -	1.500
ВАСИЛЬ і МАРІЯ, с. Острів -	1.500
БУБНЯК Анна -	1.200
СТАНЧАК Надія -	1.200
ЧОРНЯК Омелян -	1.200
ТРАЧ Парасковія -	1.100
ГОЛОВЧАК Олег -	1.000
ДЖУЛА Олександр -	1.000
ДОЛЬНА Марія -	1.000
КУРИЛО Марія -	1.000
ЛЕОНТОВИЧ Олександр -	1.000
ПАРИЖАК Надія -	1.000
ТАТАРИН Надія -	1.000

СИДОР Ярослава -	1.000
ХОРТИК Зеновій -	1.000
ХОРТИК Михайло -	1.000
ШПИЛЯК Меланія -	1.000
ДМИТЕРКО Василь -	50 дол. США
ЛИЖИЧ Микола -	50 дол. США
КОЗЛОВСЬКА Марія -	700
ТРОЙЧАК Іван -	700
АНТОНЮК Дарія -	600
ГОРИЛО Степан -	600
ТАБАЛА Марія -	600
БАВОЛЯК Ярослав -	500
БАЛЮС Іван -	500
БЕРЕЖНЮК Ярослава -	500
ДАНЬКО Дмитро -	500
ІВАНОНЬКІВ Богдан -	500
КРИНИЦЬКИЙ Олександр -	500
САВКА Христина -	500
САРДИГА Рута -	500
СОРОКА Лариса -	500
МАРІЯ, с. Острів -	500
БАРНА Мирослав і Віра -	400
БІГУНЯК Володимир -	400
ГРИЦІВ Ігор -	400
ІВАСЕЧКО Мирослав -	400
КУЗЕМКО Андрій -	400
ПАВЛИШИН Степан -	400
РУДАКЕВИЧ Фенна -	400
ЦУРКО Омелян -	400
КІЦАК Володимир -	300
КОЛЕЩУК Неля -	300
КОЛІНО Мар'яна -	300
НИТКА Олеся -	300
РУБАС Анна -	300
БАЛЮХ Юліан -	200
ГОЙНЯК Руфіна -	200
ДЕМЧУК Слава -	200
КИРИЧ Марія -	200
КОНЕТ Дарія -	200
МИХАЙЧУК Богдан -	200
ОСТАПИШИН Галина -	200
ПАВЛИШИН Михайло -	200
ПІЩАТИН -	200
ПРОКОП'ЯК Василь -	200
ШУЛЬ -	200
МАЦИКУРА Анна -	150
БІЛАН Анна -	100
КОРУЦ Анна -	100
ПАНЬКІВ Анна -	100

Сердечні дякуєме!

Лемку! Маш бесьдувати, гварити, мовити, повідати, радити, речы, гадати. Втовды лем будеш собом і шанувати Тя будут Люде.

«Дзвони Лемківщини» -

часопис Всеукраїнського Товариства «Лемківщина»

Наша адреса:

46001, м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21, тел. 52-29-93. www.Lemky.org.ua

Реєстраційне свідоцтво ТР 145

Замовлення № . Тираж 1000

Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.

Підприємець Старух С. Є., м.Тернопіль, вул. Лукіяновича, 8. Тел. 42-52-13. E-mail: manager@vdruk.com

Редактор Ігор ДУДА

Редакційна колегія:

Василь Мулеса (Закарпаня), Олександр ВЕНГРИНОВИЧ (Тернопіль), Степан КРИНИЦЬКИЙ (Івано-Франківськ), Степан МАЙКОВИЧ (Львів).

Комп'ютерний набір і верстка - Тарас ВАШКІВ.

Висловлені авторами думки можуть не співпадати з позицією редакційної колегії.

Відповідальність за достовірність фактів несе автор публікації.

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.